

ALGUNES REMARQUES SOBRE ELS BALLS DE TORREDEMBARRA
Josep Bargalló Valls i Montserrat Palau

En la introducció a l'edició de **El Ball de Santa Rosalia** (Monografies, 1, Centre d'Estudis Sinibald de Mas, Torredembarra, 1983) assenyalàvem que els balls parlats de caire religiós de Santa Rosalia i de Sant Joan, aquest darrer de menys tradició històrica, eren les úniques mostres de balls —parlats o no— que plenament documentats a la nostra vila, per bé que també assenyalàvem la necessària existència al llarg dels anys d'altres mostres originàries de Torredembarra o extrems d'altres localitats.

En aquest sentit, i per aprofundir en el tema, donem dues documentacions indirectes, provinents de Joan Mañé i Flaquer i Joan Amades. El periodista torrenc Joan Mañé, en una carta-article sobre la festa major de Torredembarra de 1873, publicada al «Diario de Barcelona» del 6 de setembre d'aquell any, assenyalava el següent:

«V. sabe que en este país también se veían en tales fiestas multitud de «balls», que son la representación de una especie de «farsas» ó «misterios», composiciones sagradas ó profanas que nos recuerdan el origen de nuestro teatro. Pues bien; a pesar de la afición que había a tales piezas, que la gente del pueblo representaba, con trajes más o menos apropiados, en las calles y en las procesiones, este año sólo hemos tenido el de «diablos», porque según vengo diciendo los «castells» absorben toda la atención de vecinos y forasteros. «(...) Felicito de corazón a mis paisanos por el brillo y atractivo que

saben dar a sus fiestas y porque jamás en ellas se altera el orden (sic); pero desearía que no relegaran al olvido el «ball de valencians», el de «pastorets», el de «bastonets», y otros que eran un grande adorno de la fiesta y grato entretenimiento para los forasteros».

Per altra banda, el folklorista Joan Amades en el V^e volum del seu **Costumari Català. El curs de l'any** (Salvat Editores. Barcelona, 1956) remarca, parlant de la diada del quatre de setembre, el següent:

«Avui celebra la seva festa el poble tarragoní de Torredembarra. S'havia distingit per la celebració del gran nombre de balls representatius, entre els que havia sobresortit el de valencians, precursor dels castells (...) També feien la moixiganga i els balls dels cercolets, dels pastorets, de les gitanes, dels malcasats, de la Rosaura, de Sebastian del Castillo, de Santa Magdalena, dels diables, dels bastons, i encara d'altres». (pàg. 15).

Sembla, doncs, que el conreu de diversos balls, que Amades anomena representatius, ja fossin religiosos o profans, parlats o únicament dansats, és evident en la història cultural de Torredembarra. Almenys així ho indiquen aquests testimonis indirectes que acabem d'esmentar, tot i que voldríem remarcar, un altre cop, que no en tenim cap documentació directa, ni tan sols oral. Molts dels balls que Mañé i Flaquer i Amades citen són comuns a tota la contrada i plenament documentats a Tarragona, Reus i Alcover, per posar tres exemples. A més, també voldríem remarcar que l'extensa i voluminosa obra folklorista de Joan Amades no és, per això mateix, un estudi que s'hagi de seguir a ulls clucs (per exemple, en el nostre cas no fa referència al ball de Santa Rosalia). Així, el ball de Santa Magdalena és, almenys en aquesta zona, originari de La Nou de Gaià. Per tant, creiem que, de representar-se alguna vegada a Torredembarra, hagués estat portat d'aquest poble veí.

En tot cas, una altra qüestió seria la del ball de diables del que Mañé i Flaquer en va ser un testimoni ocular.

MEMORIA POPULAR

Oferim els següents dos treballs, signats per Emili Mercadé José, com a una mostra d'història contemporània local viscuda i narrada des d'una doble òptica: d'autor i de co-protagonista a la vegada.